

Saksnr.: 2019/3675
Løpenr.: 109263/2019
Klassering: 144
Saksbehandler: Jan Bakke

Møtebok – Saksframlegg

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Styret i Østfoldhelse	29.05.2019	25/2019
Fylkesutvalget	06.06.2019	82/2019
Fylkestinget	20.06.2019	

Rullering av handlingsprogram for folkehelse og kulturminner

Vedlegg:

- 1 høringsforslag rullering av handlingsprogram 2020-2023 for regional plan for folkehelse
- 2 høringsforslag rullering av handlingsprogram 2020-2023 for regional kulturminneplan
- 3 handlingsprogram 2016-2019 for regional plan for folkehelse Østfold 2012-2015/2024
- 4 [Regional kulturminneplan 2010-2022](#)
- 5 [Regional plan for folkehelse i Østfold 2012-2015/2024](#)

Fylkesordførers forslag til innstilling

1. Forslag til handlingsprogram 2020-2023 for regional folkehelseplan og regional kulturminneplan sendes på ut på høring, med frist 10. september 2019.
2. Fylkestinget delegerer til fylkesutvalget å vedta de rullerte handlingsprogrammene høsten 2019 dersom det ikke avholdes ordinært fylkesting.

Fylkesordførers behandling

Det er foreløpig uklart om det vil bli avholdt et ordinært fylkesting høsten 2019. Fylkesordfører anbefaler derfor at fylkestinget delegerer til fylkesutvalget å vedta disse handlingsprogrammene dersom det ikke gjennomføres et ordinært fylkesting.

Sarpsborg, 22. mai 2019

Ole Haabeth
fylkesordfører

Fylkesrådmannens anbefaling

Forslag til handlingsprogram 2020-2023 for regional folkehelseplan og regional kulturminneplan sendes på ut på høring, med frist 10. september 2019.

Sarpsborg, 10. mai 2019

Anne Skau
fylkesrådmann

Elin Tangen Skeide
kst. fylkesdirektør

Bakgrunn for saken

I fylkesutvalgets møte 12.09.2018 ble det behandlet sak om «Endringer i regional planstrategi - stadfesting etter offentlig høring». Det var behov for å gjøre justeringer i planstrategien som en følge av etableringen av Viken. Etter medvirkning og offentlig ettersyn ble det besluttet at følgende planarbeid som opprinnelig lå inne i planstrategien, ikke skulle gjennomføres:

- Regional plan for folkehelse
- Kulturminneplan for Østfold
- Regional kompetanseplan
- Handlingsprogram for Regional plan for forskning, innovasjon og næringsutvikling

Det ble også vurdert slik at fylkesplanen gir mange strategiske føringer for kompetanse, folkehelse og kulturminne, men at det er behov for at disse operasjonaliseres. Dette skulle gjøres gjennom en rullering av handlingsprogrammene med en mest mulig felles og effektiv prosess for alle rulleringene.

I fylkesutvalget 13.02.2019 ble det igangsatt rullering av handlingsprogram for regionale planer for folkehelse og kulturminner, mens handlingsprogrammet for regionalplan kompetanse ble vurdert til å være av såpass ny dato, at en rullering før nytt planarbeid i Viken ikke var nødvendig. Dersom det ikke skal gjennomføres ordinært fylkesting i Østfold fylkeskommune høsten 2019 besluttet også fylkesutvalget at det kunne gjøres unntak fra ordinær delegasjon, slik at de ferdige handlingsprogrammene kan vedtas i fylkesutvalgets møte i oktober.

Fakta

Handlingsprogram for *Regional plan for kompetanse 2015-2019* ble sist rullert i 2017 og gjelder til utgangen av 2020. Handlingsprogram for *Regional plan for folkehelse 2012-2015/2024* ble sist rullert i 2016 og gjelder til utgangen av 2019. *Handlingsprogrammet for regional kulturminneplan 2010-2022* har ikke blitt rullert siden den regionale planen ble utarbeidet i 2010, men har blitt oppdatert og vurdert årlig i forbindelse med økonomiplanarbeidet.

Handlingsprogrammet er en konkretisering av målene og strategiene som er nedfelt i de regionale planene. På samme måte som de regionale planene, skal handlingsprogrammene ikke bare rette seg mot fylkeskommunens egen virksomhet, eller bare mot de virkemidlene som ligger innenfor sektoren, men kunne mobilisere alle de aktørene og virkemidlene i østfoldsamfunnet som er nødvendige for å kunne nå målene i planen. Det vil si at handlingsprogrammet på den ene siden gir prioriteringer som skal gjenspeiles i fylkeskommunens budsjett og økonomiplan, og på den andre siden gir føringer for andre samfunnsaktører.

Handlingsprogrammene som rulleres gjelder fra 2020 til 2023 og sendes på høring for perioden 11. juni til 10. september.

Intern medvirkning har blitt ivaretatt gjennom informasjon og møter i komiteer og arbeid i tverrfaglig intern ressursgruppe. Videre har eksternt medvirkning blitt ivaretatt gjennom framlegg og diskusjon i koordinatormøter, bruk av arbeidsgruppe med kommunale representanter og skjema for innspill til handlingsprogrammet via planforum. Kommuner, næringsforeninger, frivillige organisasjoner og andre aktører har dessuten blitt invitert til å gi generelle innspill via oppstartsbrevet. Det kom innspill fra tre organisasjoner. Disse vektla tiltak for folkehelse knyttet til godt kosthold og gode matvaner og betydningen av god informasjon og offentlig støtte for å bidra til forvaltning av kulturminner og verneverdige bygninger i landbruket.

Det ble videre gitt to tydelige forventninger til rulleringen av handlingsprogrammet:

- 1) oppfølging av og vekt på det kunnskapsbaserte folkehelsearbeidet, herunder formidling av funn og resultater
- 2) at fylkesplanens temadel om levekår og folkehelse følges opp, herunder retningslinjer om areal- og energibruk som har betydning for folkehelse

Fylkesrådmannens vurdering

Ved rulling av handlingsprogrammene har det vært viktig å se hvilke deler av eksisterende tiltak som kan videreføres, hvilke nye tiltak som bør innarbeides i handlingsprogrammene og hvilke typer tiltak og hensyn som er særegne for Østfold opp mot etableringen av Viken. Med hensyn til valg av tiltak og prioriteringer har det vært viktig å fortsatt legge vekt på utadrettet arbeid og formidling, parallelt med innpassing av nye oppgaver og etablering av ny organisasjon.

Fellesnemnda har lagt til grunn at FNs bærekraftsmål skal gjelde for samfunnsutvikling i Viken. Bærekraftsmålene omfatter 17 hovedmål og til sammen 169 delmål. Disse er særlig relevante for handlingsprogrammet for folkehelse, der det er gjort en selvstendig vurdering av hvert enkelt tiltak sin tilknytning til bærekraftsmålene og delmålene. Særlig mange av delmålene knyttet til mål 10- Mindre ulikhet, mål 3-God helse, mål 4-God utdanning og mål 11- Bærekraftige byer og samfunn, er viktige for folkehelsearbeidet.

Bærekraftsmålene omhandler i mindre grad direkte arbeid med kulturminner og er derfor

ikke spesifikt omtalt i tabellen for dette handlingsprogrammet. Delmålet om en bærekraftig turistnæring som fremmer lokal kultur er imidlertid godt ivaretatt under det prioriterte oppfølgingsområdet Regional utvikling og verdiskapning, mens mål om styrking av innsats for å ivareta verdens kulturarv blir tatt hensyn til gjennom ivaretagelse av kulturarv i arealplanlegging, bygningsvern og rådgivning.

Hovedprioriteringer i rullering av handlingsprogram for regional kulturminneplan

Regional kulturminneplan har 4 delmål og 12 strategier og har spesifisert 7 særskilte oppfølgingsområder. I det rullerte handlingsprogrammet foreslås det å forenkle og tydeliggjøre de prioriterte oppfølgingsområdene for å gi et mer strategisk fokus. Delmål knyttet til de nasjonale målene for kulturminnepolitikken er innarbeidet i tiltakene under de ulike tiltaksområdene.

Opprinnelig handlingsprogram var svært omfattende og inneholdt en rekke tiltak knyttet til både vanlig løpende forvaltning og styrking av fagområder på institusjoner utenfor fylkeskommunen. I arbeidet med rullering av handlingsprogrammet har det vært lagt vekt på å konsentrere innsatsen om færre typer tiltak, velge tiltak som angir en mer strategisk retning for arbeidet og gjøre en god vurdering av tiltak opp mot ressursbehov.

Overgangen til ny fylkeskommune og overføring av nye oppgaver til regionnivået innebærer mange nye utfordringer innen regional forvaltning av kulturminner. Disse oppgavene vil kreve både ny kompetanse og nye stillinger og ressurser til regionnivået for å kunne forvaltes med god kvalitet. Kapasitet til å ivareta de nye oppgavene og vedlikeholde en profesjonell forvaltning med høyt servicenivå ut mot eiere og aktører innen kulturminnevernet, er derfor et prioritert område i rulleringen.

I dag er en stor andel av kompetansen på kulturminner konsentrert til fylkeskommunen. Samtidig er mange av tiltakene som påvirker vern og ivaretagelse av kulturarv knyttet til kommunenes virksomhet og arealplaner, hvor hensyn til kulturminner må komme inn på et tidligere stadium for å oppfylle kommunens planer. Rulleringen trekker derfor fram styrking av kompetanse på kulturminner i kommunene som et eget og mer tydelig tiltaksområde i handlingsprogrammet, gjennom oppfølging av Kulturminner i kommunene (KiK), og arbeidet med de kommunale kulturminneplanene.

Fylkesplanen Østfold 2050 har sterkt fokus på tiltak for utvikling av attraktive bo- og leveområder, og næringsutvikling, og har en rekke retningslinjer med betydning for ivaretagelse av kulturminner i arealplanlegging. Tiltak knyttet til regional utvikling og verdiskapning har dermed fått større prioritet i rulleringen, med utgangspunkt i utvikling av kulturarvturisme, økt samarbeid med bedrifter og frivillige, og kulturminner som ressurs for stedsutvikling. Tidligere satsing på utvalgte kategorier kulturminner videreføres, deriblant vedlikehold av kulturminner som er tilrettelagt i forbindelse med prosjekter som «Se Østfolds kulturminner».

Hovedprioriteringer i rullering av handlingsprogram for regional folkehelseplan

Planen skal være en pådriver for et mer kunnskapsbasert folkehelsearbeid på regionalt så vel som lokalt nivå. "Helse i alt vi gjør" er en viktig tilnærming i dette arbeidet, og grunnlaget for at det praktiske arbeidet må foretas i hele organisasjonen.

For å forankre dette arbeidet, og få til et helhetlig og tverrsektorielt folkehelsearbeid, er spredning av kunnskap og utøvelse av ledelse sentrale områder å få på plass tidlig i perioden. I oppfølgingen av folkehelseplanen er arbeidet med utjevning av sosial ulikhet i helse et viktig og bærende element.

Fylkesplanen har et eget kapittel om levekår og folkehelse. Prioriteringer nevnt i fylkesplanen for å nå målene er tatt høyde for ved rullering av handlingsprogrammet, se oversikten «prioriteringer for levekår og folkehelse» i innledning i vedlegg. I enkelte av strategiene for handlingsprogrammet for folkehelse, er formuleringer som er forankret i fylkesplanen tatt med inn. Endringene er markert med kursiv. For å sikre langsiktighet i folkehelsearbeidet er det en rekke tiltak som blir videreført fra forrige handlingsprogram. I handlingsprogrammet er arbeidet med kunnskapsbasert folkehelsearbeid og tiltak rettet mot kunnskap om årsakssammenhenger, bakenforliggende faktorer og reduksjon av sosiale ulikheter sentralt.